

DRIEPAS

Verenigingsblad van de Historische Kring Duiven-Groessen-Loo

Jaargang 32

nr.3

september 2015

In dit nummer:

**In gesprek
met: Gerrit
en Annie
Derksen**

**Wim van
Hugo Peters
in Oorlogstijd**

**Levensverhaal
Theodorus
Hermanus
Rutjes**

**Verenigings-
nieuws**

Museumparels

Zoekplaatje

www.hkdgl.nl

Inhoudsopgave

	In dit nummer:	
	Inhoudsopgave	2
	Voorwoord	3
	Colofon	3
	Wim van Hugo Peters in Oorlogstijd Aflevering 2 uit een serie van 3 afleveringen.	4
	Zoekplaatje	10
	Even voorstellen. In deze aflevering stelt de werkgroep genealogie zich aan u voor	12
	Parels uit het Liemers Museum	13
	In gesprek met: Gerrit Derksen en Annie Bisseling - Derksen.	15
	Levensverhaal van Theodorus Hermanus Rutjes	18
	Verenigingsnieuws	23
	Toen en nu	24

Bij de voorpagina

In de serie Parels uit het Liemers Museum in dit nummer opnieuw een parel, het burgemeestersuniform van burgemeester baron W.J.A.F.R. Sloet tot Everlo van de Clooster. Op de foto loopt de burgemeester mee in de processie te Duiven.
Het uniform of kostuum werd in 1853 ingevoerd.

Koninklijk Besluit van 24 februari 1853, nr. 65.

Wij Willem III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van den 21. Februari 1853, no. 304, 2de afdeling.

Overwegende, dat het noodig is het costuum te bepalen, hetwelk de Burgemeesters, indien zij dit verlangen, bij plegtige gelegenheden kunnen dragen.

Hebben goedgevonden en verstaan:

Het costuum voor den Burgemeester zal bestaan in een zwart lakenschen gesloten rok met witte knopen, waarop het gemeente wapen of de burgerkroon, den kraag en de opslagen, in het zilver geborduurd met eikentakken, ter breedte van drie duim; zwarten broek; staanden degen; driekanten hoed met zwarte liggende pluimen, zilveren lis en knoop als aan den rok en oranje cocarde.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit.

's Gravenhage, den 24sten Februari 1853. De Minister van Binnenlandsche Zaken
(get. WILLEM). (get. THORBECKE).

Geachte leden, abonnees,

Naar verwachting hebben de meesten van u genoten van een welverdiende vakantie en bent u weer toe aan wat historische informatie uit de gemeente Duiven. De redactie heeft daarom weer haar best gedaan om het een en ander te verzamelen en in deze derde Driepas van dit jaar te presenteren.

In deze uitgave het tweede deel uit de serie van drie van de heer Jonker over Wim van Hugo Peters in oorlogstijd. Daarnaast hebben we een artikel over een Parel uit het Liemers Museum. Dit keer een parel van de voorzitter van de Historische Kring, omdat dit object afkomstig is uit Duiven en zeker de moeite waard is om behouden te blijven.

Op het zoekplaatje uit het vorige nummer zijn weer diverse reacties binnen gekomen. Wilt u eens in onze fotocollectie kijken of u mensen herkent op andere foto's? Dan nodigen we u graag uit om op een dinsdagavond binnen te lopen. Ook houden we ons aanbevolen om foto's te ontvangen om te scannen ter aanvulling van ons bestand.

Verder leest u in deze Driepas de gebruikelijke zaken, zoals ons verenigingsnieuws en een nieuw zoekplaatje. De voorbereidingen voor ons jaarlijkse symposium zijn reeds gaande.

We hebben de afgelopen weken veel werkzaamheden uitgevoerd in verband met de verhuizing naar onze nieuwe locatie in de OGtent in het centrum van Duiven. Wij willen u daar de komende maanden graag een keer ontmoeten op de gebruikelijke dinsdagavond!

Tot slot wens ik u uiteraard weer veel leesplezier in ons tijdschrift.

G. van Hunen
Voorzitter

Driepas is een uitgave van de Historische Kring Duiven-Groessen-Loo en verschijnt drie a vier maal per jaar.

Losse nummers € 3,00.

Driepas is een begrip uit de bouwkunst: drie elkaar snijdende cirkels die samen een driehoek vormen, veelvuldig toegepast in gotische kerkvensters. In profane zin gebruikt als symbool voor de samenwerking van de kerkdorpen Duiven, Groessen en 't Loo.

Redactieadres:

redactie@hkdgl.nl of
Remigiusplein 9
6921 BL Duiven

Redactie:

Vacant

Bestuur:

bestuur@hkdgl.nl

Voorzitter:

G.H. van Hunen (0316-52 73 66)

Secretaris:

secretariaat@hkdgl.nl
P. Bus

Penningmeester:

E. Scheeres
IBAN: NL54RABO0315407484
BIC: RABONL2U

Public Relations:

G.H. van Hunen

Lid:

M. Hagenaar

Secretariaat:

secretariaat@hkdgl.nl of
Remigiusplein 9
6921 BL Duiven

Internet:

www.hkdgl.nl

twitter

@hkdgl

Oplage: 300 stuks

Het lidmaatschap van de Historische Kring kost €14,00 per jaar; het partner- of gezinslidmaatschap € 5,20 extra per jaar.

Leden en abonnees buiten de gemeenten Duiven, Zevenaar en Westervoort betalen € 3,50 als bijdrage in de verzend- en portokosten. Opzeggen van lidmaatschap of abonnement uitsluitend schriftelijk voor 1 december van het lopende jaar. Uit de uitgave mag niets worden overgenomen zonder schriftelijke toestemming vooraf en zonder bronvermelding.

Wim van Hugo Peters in oorlogstijd (2/3)

Het is passend om zeventig jaar na het einde van W.O.II aandacht te schenken aan de lotgevallen in 1943 tot en met 1945 van Wim Peters uit 't Loo. Die lotgevallen zijn weliswaar in kleine kring enigszins bekend, maar zeker niet eerder in Driepas gepubliceerd.

Wilhelmus Johannes Theodorus Peters is op 28 februari 1919 geboren op Doekenstadt (Loostraat). Zijn ouders zijn Hugo Peters en Wilhelmina (Willemina) Maria Paulina Evers. Vandaar dat Wim in 't Loo bekend staat als 'Wim van Hugo Peters'; er wonen meerdere onderling niet (rechtstreeks) verwante families Peters in het dorp en men wil duidelijkheid. Het is ook in een ander opzicht passend aandacht te schenken aan 'Wim van Hugo Peters'. Het is dit jaar precies tien jaar geleden dat hij op 31 mei 2005 te Nijmegen is overleden.

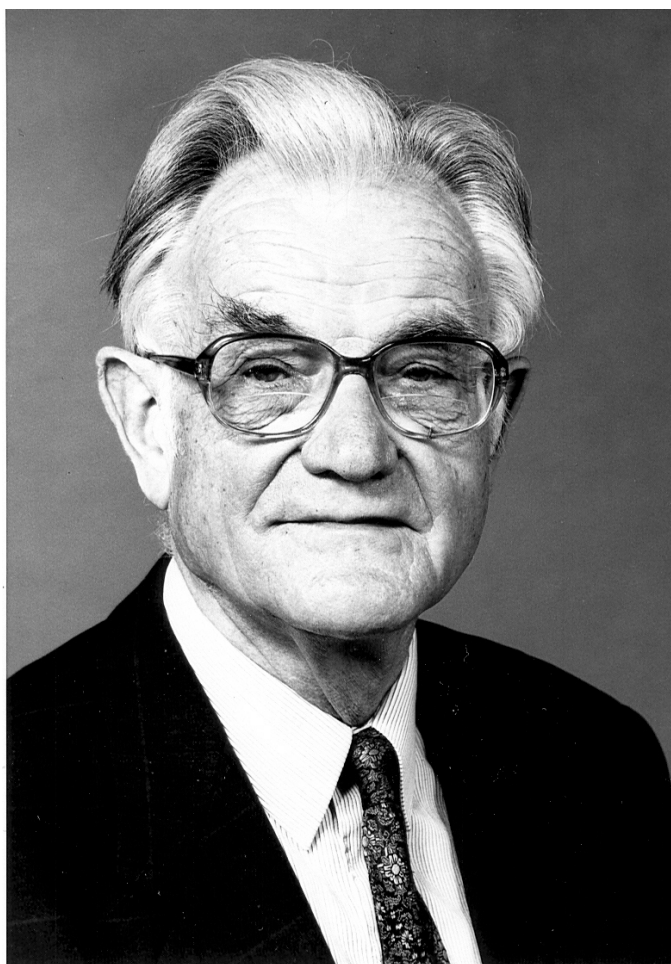
In de eerste aflevering is verteld hoe student Wim Peters in handen van de Duitse autoriteiten geraakt als de ontsnappingslijn van voornamelijk Franse krijgsgevangenen door verraad wordt opgerold. Wim is als tolk betrokken bij deze illegale onderneming. Voor zijn betrokkenheid wordt hij tot negen maanden gevangenisstraf veroordeeld, waarvan hij er ongeveer zeven in Kamp Vught doorbrengt. Vervolgens wordt hij naar de gevangenis van Utrecht overgebracht.

Zijn herinneringen over zijn daarop volgende krijgsgevangenschap heeft hij omstreeks 1980 opgeschreven. Het wordt in twee delen integraal gepubliceerd.

Na een dilemma in krijgsgevangenschap

'Op 20 april 1944 kon ik de gevangenis aan het Wolvenplein in Utrecht verlaten. Daar had ik bijna twee maanden doorgebracht van de negen waartoe ik een week daarvoor in Den Haag door het Deutsche Obergericht was veroordeeld wegens het helpen van ontsnapte Franse krijgsgevangenen. De directeur, een Duitser, sprak mij bij het afscheid aan zijn bureau vermanend toe en zei tot slot: "Und jetzt gehen Sie nach Amersfoort und da werden Ihre Militärpapiere untersucht". Het was mij duidelijk dat de uitkomst van dat onderzoek al vaststond. Ik had mij niet gemeld na de oproep in het voorjaar van 1943 en was dus in feite al krijgsgevangene.

Bij de uitgang waren twee hekken. Toen ik door het eerste heen was, werd ik door een agent gearresteerd voordat het tweede geopend werd. Mijn vader had het zo weten te regelen dat de arrestatie en de begeleiding werden opgedragen aan een agent genaamd Van den Berg, bij wie mijn broer als student in Utrecht in huis geweest was, en die ik daardoor kende. We gingen te voet naar het station, waar ik mijn vader trof en enkele mij bekende Utrechtse studenten, onder wie mijn vriend Henk

1919 - 2005

Verhey. Mijn begeleider was zo vriendelijk ons op een bankje op het station geruime tijd te laten praten. Papa ging mee in de trein naar Amersfoort en daar wandelden we van het station naar de Waterlookazerne. Onderweg zei papa mij dat er voor gezorgd was dat ik onder kon duiken. Mijnheer van den Berg zou dan ook onderduiken. Ik hoefde daar niet lang over na te denken. Het leek me dat ik als krijgsgevangene de meeste kans had om te overleven. Van onze activiteiten voor de Fransen was lang niet alles aan het licht gekomen, en als die zaak weer opgerakeld werd, was het misschien beter dat ik niet in Nederland was. Doorslaggevend was echter dat ik de heer van den Berg in groot gevaar zou brengen als ik op het voorstel inging. Voordat we afscheid namen, zei papa dat hij zou proberen te weten te komen wanneer ik op transport gesteld zou worden, en als hem dat lukte, zou hij op het station in Apeldoorn zijn. Dat was de laatste keer dat ik mijn vader heb gesproken.

De kazerne lag aan een spoorlijn en was daarom zeer geschikt als verzamelpunt van Nederlanders die ervoor in aanmerking kwamen als krijgsgevangenen naar kampen in Duitsland gevoerd te worden. Het was in die dagen mooi weer en voor mij was het al heel bijzonder dat ik ruimte om me heen had. In

Utrecht zaten we met drie man in een eenpersoons cel, waarvan de vloer bijna geheel bedekt was als 's nachts de drie strozakken uitlagen.

Op reis naar Stalag IV-B

Toen er na een of twee weken voldoende mannen bij elkaar waren, kwamen er veewagens, waar we ingeladen werden. Er werd een wagon gereserveerd voor officieren, maar omdat ze er daar niet genoeg van hadden, werden Joop Slok Soede en ik, allebei korporaal, bij hen ingedeeld. In de wagon zat ook een Duitse soldaat met geladen geweer. Op de vloer lag een laag stro voor het nachtlogies en dan was er de onontbeerlijke ton. Poging om uit de rijdende trein door reten naast de deuren naar buiten te plassen mislukten.

Wie groot van postuur was, kon door de getraliede raampjes naar buiten kijken. Gewaarschuwd als ik was deed ik dat in Apeldoorn. En daar stond inderdaad mijn vader met zijn in Apeldoorn wonende nichtje Agnes Lensing. We zagen elkaar door de tralies en op zo'n grote afstand dat we geen woord konden wisselen.

We hebben zeker langer dan een etmaal in die trein gezeten. Er viel onderweg weinig te beleven. De enige sensatie was dat een van de officieren de kogels uit het geweer van de soldaat haalde, toen deze even lag te slapen. Dit was om de bewaker uit te schakelen voor het geval er zich een gelegenheid

om te vluchten zou voordoen.

Stammlager Mühlberg IV-B aan de Elbe was het eindpunt van de reis. Vanaf de halteplaats (1) werden we daar te voet heen geleid. Het was een kamp met een grote oppervlakte, waar gevangenen van verschillende nationaliteiten in barakken gehuisvest waren. Joop en ik kwamen met een aantal andere Nederlanders terecht in een geheel met landgenoten gevuld onderkomen. Al direct viel mij een groot portret op van koningin Wilhelmina. Voor zoiets kon je in Nederland opgepakt worden, maar krijgsgevangenen kon niet men dit niet beletten, zo werd ons uitgelegd. Onder de beeltenis van onze vorstin dronk ik na drie jaar weer eens echte thee, een godendrank uit een conservenblik. De volgende dag werden we opgenomen in de administratie. Onze hoofden werden kaalgeschoren door een Rus met een zo brede tondeuse dat ze eerder bestemd leek voor het schapen scheren. Daarna kregen we een bord om de nek met onze naam en het ons toegedeelde nummer er op, en er werd een groepsfoto gemaakt.

Het leven in Stalag IV-B

Vanuit het Stammlager werden geregeld verschillende arbeidscommando's uitgezonden. Maar korporaals waren daar even van vrijgesteld. En moest

*De hoofdingang van Stammlager Mühlberg.
©: Rijksmuseum Amsterdam NG-1983-9, Dick van Maarseveen.*

namelijk toen nog worden uitgezocht of ze gelijk te stellen waren met een Obergefreiter in het Duitse leger. Was dat zo, dan hoefden ze niet te werken. Het kamp had verschillende sportterreinen en een aantal appèlplaatsen waarop ook gesport kon worden. Het rugbyveld verschaftte niet alleen kijkplezier, maar na een wedstrijd raapten we daar soms een afgescheurde broekzak op om daar onze eigen pantalon mee te verstellen. Men had kennelijk een poging gedaan een zwembad aan te leggen, maar het resultaat was een grote modderpoel.

Een van de barakken was ingericht als kapel. Midden boven het altaar stond een houten beeld van Maria, door ketenen in de handen gekenmerkt als Onze lieve Vrouw der slaven. Het beeld was met bekwame hand door een gevangene gesneden. Aan weerskanten van het beeld was een paneel met een schildering. Het linker stelde een hoek van het kamp voor, het rechter een vriendelijk heuvellandschap als symbool van de vrijheid. Er waren onder de Franse gevangenen enkele priesters. De Nederlandse protestanten hadden een veldprediker, de katholieken een aalmoezenier. Ik herinner mij dat ik bij de Amerikanen wel eens naar een toneeluitvoering geweest ben. Daar was een barak speciaal voor ingericht. Toen ik vroeg waar ze de mooie roze gebloemde gordijntjes vandaan hadden, werd mij gezegd dat het om geverfde stukken tentdoek ging. Er was een Frans georiënteerde bibliotheek met rond drieduizend boeken, waaronder Griekse en Latijnse teksten maar geen grammatica's van deze talen. Bij de bibliotheek waren ook enkele van schoolborden voorziene cursuslokalen. In of in de buurt van de bibliotheek was een enorm portret van Pétain.

Volgens de conventie van Genève moesten krijgsgevangenen een kookgelegenheid hebben. Voor ons was er een aparte barak met een meters lang fornuis, waaromheen altijd een enorme drukte heerste. Als je je keteltje of pannetje op het vuur had staan, was er altijd wel iemand die vroeg of hij even bij het zijne mocht. En als dan jouw kooksel of gebrad begon te borrel-en of aan te branden, kon je er soms maar met de grootste moeite bij komen. Ik zag dan in de geest de keuken in het ouderlijk huis met midden op het fornuis alleen mijn pan en niemand om mij heen. Bij het ochtendappèl stond Joop Slok Soede altijd in de eerste rij met een keteltje aan de koppel op zijn rug. Zodra het appèl was afgecommandeerd, vloog hij als een pijl uit een boog richting kookbarak om voor zichzelf en zijn maats het theewater op te zetten.

Pakjes kwamen vooral van thuis en van het Rode Kruis, zo nu en dan ook van de Nederlanders in Argentinië. Terwijl de pakjes van thuis, moeizaam en liefdevol gevuld, soms met bijdragen van familieleden, burens en vrienden, een afspiegeling vormden van de betrekkelijke armoede in Neder-

land, waren de andere van een grote rijkdom: koffie, thee, chocolade, boter, vlees in blik en drie tot zes pakjes sigaretten waren vaste bestanddelen. De pakjes uit Argentinië vielen op door grote groene blikken met enkele kilo's boter. De glimmende en kleurige verpakkingen staken niet alleen af bij alles verder om ons heen in de barak, maar ook bij de grauwe zakken havermost en bruine bonen uit Nederland, die daarom overigens niet minder welkom waren. Die vormden een uitstekende basis voor een aanvullend maal bij het kampeten.

Hoe meer sigaretten er in een Amerikaans pakket zaten des te waardevoller was het. Sigaretten waren namelijk het ruilmiddel bij uitstek. Een goede Amerikaanse legerbroek had je voor 50 sigaretten, en de piano bij de Amerikanen had maar duizend sigaretten gekost, zo wilde het verhaal. Als je de aalmoezenier vroeg een mis op te dragen voor een door jou opgegeven intentie, dan was het gebruikelijke stipendium vijf sigaretten. Ging je bij de Amerikanen naar een toneeluitvoering, dan stond er iemand bij de deur met een doos en daarin deed je één sigaret.

Er waren kleine clubjes van mannen die geregeld om beurten voor elkaar kookten. Zo'n eetgenootschap heette in de kamptaal 'kongsi'. Zo'n kongsi was ook nuttig bij het drogen van de was. Je hield daarbij afwisselend de wacht en dat was geen overbodige luxe. Wél stonden de Russen er om bekend dat ze niet stalen van andere gevangenen, maar zo veel te meer van de Duitsers. Als ze een dode kameraad in een zak op hun schouders ten grave droegen, hielden ze die met één hand vast, en dan kregen ze het klaar om met de andere hand als ze langs een wagen aardappels kwamen, er daar een paar van te pikken en in de zak te steken. Vlak bij onze barak was met prikkeldraad een terrein afgezet waar Russen die pas waren binnengekomen, het eerst heen gebracht werden. Als je een pakje sigaretten over het draad gooide, dan ving één man het op. Die deelde er negentien uit en stak de laatste zelf aan. Degenen die rookten, lieten iemand in hun buurt zo nu en dan een trekje nemen. En dat alles gebeurde in grote rust.

De verschillende eerder genoemde voorzieningen boden voldoende mogelijkheden voor tijdverdrijf. De Nederlanders waren actief op onderscheiden terreinen, zeker niet het minst op het culturele. Als er iets te doen was in de theaterbarak, zag je ze daar en ze namen deel aan verschillende cursussen, of gaven die zelf. Ik heb er nog een gegeven in elementair Latijn. Dat ging zonder boekje. Gelukkig kende ik de grammatica en de syntaxis naar de schoolpraktijk van die tijd uit mijn hoofd.

We hadden een muur-kampkrant, die geheel met de hand gemaakt werd en die uitmuntte door fraaie letters en goede tekeningen. Ik kon er een stukje over mijn geboortestreek, de Liemers, in kwijt. En

zoiets bracht je dan weer in contact met andere jongens uit dat gebied of elders uit Gelderland, zoals met Henk Stoffels uit Bemmelen.

Met de Leids jurist Paul Veldman las ik Homerus uit teksten geleend van de Franse bibliotheek. Wij trokken ons dan terug bij eerder genoemde modderpoel die een zwembad had moeten worden. Met een paar andere jongens uit onze barak deed ik Italiaans. We hadden de grammatica van Martina de Boer en daar werkten we door de dag mee. In de avond kwamen er dan gedurende een bepaalde periode twee Italianen bij ons, Cesare Ricchi en Enrico Pasini. Ze keken onze thema's na, waarbij ze zich amuseerden met zinnestelsels als "Ik strijk de jurk van mijn zuster". Wij konden hun weer een plezier doen door iets te roken, te eten en te drinken aan te bieden. Zij waren niet zo gelukkig dat ze pakjes kregen. Zij hadden aan de zijde van Badoglio gevochten, werden daarom als verraders beschouwd en genoten niet de voorrechten van wel gewone krijgsgevangenen. Terwijl zowel wij als zij genoten van de gezelligheid, moesten wij in het Italiaans vertellen wat we die dag zoal gedaan hadden. Ik kon toen niet vermoeden hoeveel plezier ik in mijn leven zou hebben van wat ik op die avonden geleerd heb.

We hadden ook een Engelsman en een Fransman weten aan te trekken als leraren in de conversatie. Het leek ons voor de hand te liggen dat we met de Engelsman aandacht zouden besteden aan Shakespeare, maar hij dacht er anders over: "oh ho, very dry and very oldfashioned." De Fransman kon er niet over uit dat wij de stamtijden uit ons hoofd kenden. Daarmee had hij een prima basis voor zijn onderricht. Iedere zondagmiddag deed ik met enkele anderen aan filosofie. We liepen dan met een Franse Jezuïet, Père le Lièvre, om het kamp, aan de binnenkant van de omheining wel te verstaan en bespraken de literatuur die de pater ons als huiswerk had opgegeven voor de afgelopen week. Er werd veel aandacht besteed aan Bergson. In de hoofdstraat van het kamp was ook wel eens iets te beleven. Zo was er een kleine Fransman die het minder goed kon vinden met een bepaalde Duitser. Zo vaak hij die tegenkwam, posteerde hij zich vóór hem, maakte een wringend gebaar met zijn handen, liet een krakend gorgelend geluid horen en zei op hoge toon: "Toi, après la guerre."

We hadden een Surinaamse jongen in onze barak, Kid genaamd. Toen een Duitser, wijzend op Kid, eens aan eerder genoemde Paul Veldman vroeg: "Das ist wohl einer aus den Kolonien?", antwoordde deze heel gevat: "Man hat Kolonien oder man hat sie nicht." Een aardige belevenis hadden we toen we eens tolkten tussen een Amerikaan en een Italiaan. De laatste had een burgerjasje en wilde dat ruilen voor etenswaren. De Amerikaan was geïnteresseerd, waarschijnlijk in verband met vluchtplan-

nen. Bij de etenswaren die hij aanbood, was een blikje zalm. Toen de Amerikaan een flink gat ontdekte in de elleboog van het jasje en bezwaar maakte, haastte de Italiaan zich te zeggen: "Allora, niente salmone" (Dan maar geen zalm).

Toen we eens stonden te kijken bij het binnenkomen van een groep Amerikanen, zagen wij dat er bij de drukte in de ingang een paar uitgehaald werden. Die werden, zo vertelden ons oude rotten, aan de inschrijving onttrokken en in reserve gehouden. Ze konden gewoon in het kamp rondlopen, maar tijdens de appels verdwenen ze onder de vloer van een barak. Als er een paar mensen in geslaagd waren te ontsnappen, dan verschenen zij in hun plaats op de appels zodat er niet meteen een zoekactie werd ingezet.

We hadden een schaarse correspondentie met thuis, op vaste formulieren waarvan ook de antwoordkaart deel uitmaakte. Je kon niet veel meer kwijt dan dat het je goed ging en dat je bedankte voor dat en dat pakje. Ook het antwoordformulier bood weinig ruimte. Zo nu en dan kwamen er nieuwe Nederlanders binnen met recent nieuws uit het vaderland. Onder hen bevond zich op zekere dag Rens de Jonge, student economie in Rotterdam. We raakten bevriend en trokken veel met elkaar op later zaten we in dezelfde kongsi, waarvan ook Henk Kraa, bakker in Rijssen, en Jan van den Berg, kandidaat-notaris te Alphen aan den Rijn, deel zouden uitmaken. Jan was al in het kamp toen ik daar kwam. Henk Kraa kwam er blijkens zijn eigen aantekeningen binnen op 1 juli en werd 17 juli op transport gesteld naar Leipzig. Henk Kraa heeft gedurende zijn hele gevangenschap aantekeningen gemaakt van belangrijke gebeurtenissen en daarbij telkens de data vermeld. Henks zoon Gerrit is zo vriendelijk geweest mij een kopie van het manuscript ter beschikking te stellen. Daardoor kan ik mijn herinneringen in historische volgorde rangschikken. Bovendien vermeldt Henk feiten die uit mijn geheugen verdwenen waren of die ik niet mee beleefd heb. Bij 25 juli noteert Henk:

Gecensureerde krijgsgevangenpost uit Stalag IV-G.

"Nieuwe barak bouwen", en bij 30 juli: "schuilkelder maken op zondag". Jan, Rens en ik zijn blijkbaar later naar Leipzig gegaan, want toen wij daar aankwamen, stond de door Henk vermelde barak er en was er een schuilkelder. De datum van ons transport herinner ik mij niet. Toen men vastgesteld had dat een Obergefreiter hoger in rang was dan een Nederlandse korporaal, werd ons meegedeeld dat we in Leipzig in dienst zouden komen van de Oberbürgermeister. Dat betekende voor ons dat we evenals Henk gingen werken voor een aannemer Richter geheten. Ons Stammlager werd Oschatz en we werden gelegerd in de al (2) vermelde barak. Richter had werk op een Zahnräderfabrik Pommer. Daar werden wij ingezet. We gingen er iedere weekday heen met de tram, begeleid door een Duitse militair. Die stond vaak op een andere wagen, zodat je er gemakkelijk tussenuit had kunnen gaan, maar dat had geen zin, zoals enkele kameraden die het geprobeerd hebben, ondervonden. In dit verband herinner ik mij twee jongens die van plan waren te vluchten en die in hun lege koffer een briefje achterlieten met daarop geschreven: "Planmässig geräumt". Ik lag die dag ziek op mijn krib. Uit het feit dat twee bewakers onze kamer kwamen inspecteren, maakte ik op dat de vlucht niet gelukt was. Ze lazen het briefje, maar ik kreeg de indruk dat ze de toespeling op de actuele Duitse oorlogssituatie niet begrepen. Ik lees in de aantekeningen van Henk dat Troost en Eigeman na een mislukte vluchtpoging zwaar mishandeld zijn en naar een strafkamp gebracht.

In dienst van Richter heb ik met Henk wekenlang roest gekrabbd van de balken in een door een bombardement verwoest gedeelte van eerder genoemde fabriek. We deden dat vanaf een steiger die mobiel was omdat hij gemonteerd was op een lorrie. We voerden daar diepzinnige gesprekken over verschillende onderwerpen, vooral over godsdienstige. Henk vertelde ook graag over zijn gezin en zijn bakkerij. Ik leerde hem zo goed kennen en waardeerde hem bijzonder. Soms voerden we een gesprek met twee maten op een andere steiger; dat was minder serieus van inhoud. Van die twee jongens was er één Hagenaar en natuurlijk kwamen de gebruikelijke grappen over den Haag aan de orde. Toen de Hagenaar zich een keer verdedigde met "Maar vóór de oorlog gooide mijn moeder iedere zondag een half pond boter in de jus", kreeg hij als repliek: "Maar hoe kreeg ze dat er dan weer uit?" Met Rens samen ben ik een poosje in de werkplaats van de fabriekstimmerman geaccrediteerd geweest. Toen de man kennis met ons maakte, stelde hij verheugd vast: "Ah, Ihr seid vernünftige Leute; Ihr versteht wenigstens Deutsch". Van daaruit moesten we na een bombardement vaak ruiten zetten, iets waar we zeer bedreven in raakten. Op een dag moesten we de kapotte ruiten gaan vervangen in

het kantoor van de directie, op de eerste verdieping vlak achter het reusachtige hakenkruis op de voorgevel. We spraken af dat we ons akelig correct zouden gedragen en geen woord méér zeggen dan voor de uitvoering van onze opdracht nodig was. De heren zijn daarvan zo onder de indruk geraakt, dat ze direct na ons vertrek de meester timmerman gebeld hebben om te vragen "was für Leute" hij hen nu dan toch gestuurd had. Als er beton gestort moest worden, werkten we allemaal aan hetzelfde project, en wel onder leiding van een baas die we "Hollemal" noemden naar de manier waarop hij ons altijd vroeg iets voor hem te halen: "hohl einmal". We hoefden van Hollemal anders niet hard te werken, maar bij het beton maken moesten we even aanpakken, anders kreeg hij moeilijkheden.

Zelf kregen wij ook wel eens moeilijkheden met onze permanente lichte sabotage. Henk tekent bij 5 februari aan dat we door de kampcommandant gewaarschuwd worden dat we harder moeten werken. Van ons kwam toen als antwoord dat we als we geen brood en eten kregen, ook niet werkten. Dat was het omgekeerde van wat we zo vaak te horen kregen van Duitse zijde.

Rens durfde ook wel iets te zeggen als dat zo te pas kwam. Toen Richter ons eens in gelid had laten aantreden om ons te verwijten dat wij hem niet groetten, zei Rens in keurig Duits dat Herr Richter niet over ons te klagen zou hebben als hij tegenover ons de Hitlergroet achterwege liet.

De andere buitenlanders die op fabriek werkten, waren vooral Russen. Als we hen als groep "Goeie morgen" zeiden, hadden ze altijd veel plezier. Onze groet scheen in hun taal een heel amusante betekenis te hebben. Hadden we individueel contact met een Rus, dan kon dat als volgt gaan. "Ich, Kamerad, Russland, ich Stalin. Was Du?" "Ich, Kamerad, Holland, Wilhelmina". "Russland gut, Kamerad: viel Speck, viel Frau, viel" Als een Rus wilde vertellen dat hij dorpsonderwijzer was, ging dat zo: "Ich, Kamerad, arbeiten in Dorf mit Kinder". Er was een oude Rus die te ziek was om te werken en die daarom minder eten kreeg. Hij drukte zich meestal in een opslagplaats voor cement. Toen ik daar iets kwam halen, begroette hij mij met "Dobre veccere". Toen ik hem vroeg of "veccere" hetzelfde betekende als "vesper" in het Latijn, bleek hij die taal te kennen en hebben we ons in het Latijn onderhouden. Wij zamelden zo nu en dan iets voor hem in en hij beschouwde ons als zijn weldoeners. Als hij ons zag, begroette hij ons met een buiging en nam daarbij de grote hoed af die hij altijd - droeg. Hij liep daarbij evenwel niet het risico kou te vatten; onder de hoed droeg hij een kalotje.

Wij hebben ook een tijdje Deense politiemannen als collega's gehad, kerels van tegen de twee meter. We leerden een beetje Deens van hen. Een van de eerste zinnnetjes die we konden zeggen, was: "Jij ikke arbeider" (Ik werk niet).

De fabriek lag niet ver van het reusachtige monument dat was opgericht ter herinnering aan de volkerenslag bij Leipzig in 1813, waarbij Napoleon zijn eerste beslissende nederlaag leed. We konden het monument goed zien liggen, maar ik wilde het ook van nabij zien. In een geleende blauwe overal klom ik over de schutting en bekeek op mijn gemak het bouwwerk. Toen ik terug wandelde was er Ausweiscontrole. Ik rekende er vast op dat ik gepakt zou worden, maar wonder boven wonder werd mij niets gevraagd.

Met de Duitse arbeiders op het werk dreven wij ruilhandel. Voor een plak chocolade van tien bij twintig centimeter, waar je zes repen uit kon breken, kregen wij een kruiwagen vol brood. Dat moest dan in kleine partijen het kamp in gesmokkeld worden. Uit de aantekeningen van Henk blijkt dat er wel eens broden in beslag genomen werden en dat er straffen werden uitgedeeld voor broodruil. Met de Duitse arbeiders waagden we ook wel eens een gesprek in de richting van de politiek. Een timmermansgezel durfde mij te zeggen: "Dass wir den Krieg verlieren, steht fest, aber wann das ist ungewiss". Een andere Duitser voegde mij op samenzweerderige toon toe: "Ach, Kamerad Du und ich, wir können nicht dafür. Das sind ja bloss die Grossen. Die sitzen hinter dem grünen Tisch und die freuen sich wenn sie sehen wie wir uns gegenseitig den Schädel einschlagen."

Zo nu en dan moesten enkelen van ons op zondag werken. Mijn bril zorgde er voor dat ik daar altijd bij was. "Du mit der Brille", werd er dan gezegd bij de "uitverkiezing". Het puinruimen op zondag met een grote groep bij de universiteit staat me levendig voor de geest. Aan de aantekeningen van Henk ontleen ik dat dat op 11 maart geweest is. We zijn toen het gebouw binnengegaan ergens door een gat in de muur. Toen we in de hal de grote atlanten die het gewelf droegen, bewonderd hadden, kon ik het niet laten in een van de zalen een kort scherts-college te geven, in het soort Duitsachtige Nederlands dat wij aan het ontwikkelen waren. Bij voorbeeld: als er in de timmerwerkplaats gezocht werd naar een zoekgeraakte hamer, merkten wij op: "Den hat wohl einer hinterübergedrückt". In de nacht van 27 op 28 februari hebben enkelen van ons als vrijwilligers geholpen om na een van de grote bombardementen huizen te ontruimen. Henk tekent aan dat hij niet meegaat en dat is te begrijpen. Rens en mij trok wel vooral het avontuur. Rens kon naderhand zo mooi in Leipziger tongval roepen "Bei Naogel brennt's" en "Hohl mein Kautsch raus!". In die nacht ging ik om een paar minuten vóór twaalf op een vensterbank van het Gewandhaus zitten om in alle rust 26 jaar te worden.

Op 6 april vielen er terwijl wij op het werk waren, tijdens een grote luchtaanval op de stad acht bommen in ons Lager. Wij moesten terugkomen van het werk. Dit vermeldt Henk allemaal en hij voegt

Völkerschlachtdenkmal (Monument to the Battle of the Nations).
Foto: https://en.wikipedia.org/wiki/Battle_of_Leipzig

er aan toe: "lawine in het Lager". In ons barakje viel het nogal mee. Er waren een paar scherven door mijn buitenmodel tuniek gegaan, die aan een post van de krib hing. Wat ik hierboven verteld heb, beleefden we voor een deel in en vanuit de nieuwe barak waaraan Henk nog mee gebouwd had, voor een deel in en vanuit onze barak in het kamp op de Messeplatz, waarheen we op 15 december verhuisden. Met enige weemoed verlieten we ons inmiddels vertrouwde onderkomen, waar de kongsi van Henk, Jan, Rens en mij vaste vorm gekregen had, met Jan en Henk als vaderfiguren en Rens en mij als jonkies. We hadden er ook bereikt dat een andere Jan vrijgesteld werd van werk op de fabriek om voor ons te koken. Gebleken was namelijk dat Richter goede en voldoende grondstoffen voor ons ter beschikking stelde, maar die werden buiten het kamp bereid en daar slaagde men er in daar veevoer van te maken. Bovendien moest er wel een deel van verdwijnen en in de zwarte handel terecht komen. Van Jan kregen we menseneten. Dat zou op de Messeplatz afgelopen zijn.

Kerstmis

In één opzicht waren we blij met de verhuizing. We hadden gehoord dat we naar een veel groter kamp gingen en we zouden daar dus publiek vinden voor een Kerstspel dat we aan het voorbereiden waren. Daaraan deden van ons kleine groepje zo veel mensen mee dat er maar een paar overbleven als publiek. Toen we verhuisd waren, ontdekten we ook nog, dat er in het nieuwe kamp een barak was met een toneel. In de driehoek gevormd door de bovenkant van de toneelruimte en het dak had Rens, die heel goed tekende, al gauw twee liggende muzen geschilderd.

Ons spel voerden we op in de avond van de eerste kerstdag. Uit Vondels "Gijsbrecht van Aemstel" werden de rei van Edelingen en "O Kerstnacht schoner dan de dagen" gedeclameerd en een koor zong de bekende Kerstliederen. Het eigenlijke spel was een eenacter voor twee personen. Een krijgsgevangene op de vlucht belt op "Heiligenabend" op goed geluk bij een Duitse boswachterswoning en zie hij heeft geluk. Het is ten slotte Kerstavond. Er blijkt nog een boswachtersweduwe te wonen en ze is ook nog Nederlandse. Ze heeft haar Duitse man leren kennen toen die in Nederland op de koninklijke domeinen werkte, in de tijd van Prins Hendrik. Later zijn ze naar Duitsland gegaan. Haar man is pas geleden gestorven. Er wordt wat gebabbeld en ondertussen maakt de vrouw een goed maal klaar. Aan tafel wordt het Kerstverhaal gelezen en zo krijgt dit een plaats in een huiselijke sfeer. De auteur had kennelijk zoveel ouderwetse Kerstvertellingen gelezen dat het hem lukte veel gevoelige snaren te raken.

De avond werd besloten met:
"Ons afscheidswens is vredeswens,
De vrede in Uw harten,
En als het God belieft,
ook dra De vrede over d'aarde."

Velen uit het publiek kwamen na afloop het toneel op om ons de hand te schudden en te bedanken. Zo'n mooie Kerstviering hadden ze nog nooit meegemaakt. Op de morgen van de eerste Kerstdag had een Franse priester in het kamp buiten de mis opgedragen. Tot mijn schrik was het altaar versierd met twee vazen met grote roze papieren rozen.

Ons Kerstdiner bestond onder andere uit bij de

Zahnradfabrik georganiseerde spruitjes. Het werd voorafgegaan en gevolgd door schriftlezing en gebed. De niet mee aanzittenden onder de kameraden wezen er ons terecht op dat de gestolen groente niet paste binnen deze vrome omlijsting. Oudejaarsavond hadden we weer een diner, maar nu geheel uit eigen voorraden bereid. De feestdagen waren extra moeilijk voor de getrouwde mannen, zoals Jan en Henk, die in zijn dagboek de verjaardagen van vrouw en kinderen telkens vermeldt.

Een gebeurtenis die buiten het kader van het gewone leven viel, was een dodenherdenking op een Franse militaire begraafplaats. Daar moet Henk op doelen waar hij bij 5 november schrijft: gedenkdag gevallen Fransen. Er was een dodenappèl. Telkens als er een naam was afgeroepen, klonk het "Mort au champ d'honneur." Aan deze indrukwekkende plechtigheid denk ik nog wel eens terug. Henk noteert bij 6 januari dat hij een pak je van thuis gekregen heeft. Hoe lang we nog pakjes van het Rode Kruis kregen, weet ik niet, maar aan de toezending daarvan kwam in ieder geval maanden vóór de bevrijding een eind. Toen duidelijk was geworden dat dit einde in zicht was voerde Jan distributie in. Hij waarschuwde ons telkens door mee te delen hoe ver de voorraad geslonken was, totdat hij moest zeggen: "Er zijn alleen nog maar twee stokvissen". Ook bij de anderen raakte alles op en vooral sigaretten werden schaars. Eens liep er een makker door de barak die zwaaiend met een biljet honderd mark bood voor één enkele sigaret. Hij is zijn geld niet kwijt geraakt, maar kreeg wel wat te roken.'

Wordt vervolgd

Th.M.J. Jonker, 't Loo

Zoekplaatje

Wie herkent deze jongeren op hun zelfgemaakte boot van diverse restanten bouwmaterialen? De foto is begin jaren negentig van de vorige eeuw genomen in Dui-ven Zuid-West.

Uw reactie kunt u, zoals gebruikelijk, bij voorkeur per email sturen naar redactie@hkdgl.nl maar kan ook per post naar HKDGL, Remigiusplein 9, 6921 BL, Dui-ven.

Van dhr. E.Boss ontvingen we de oplossing van het zoekplaatje uit de vorige Driepas.

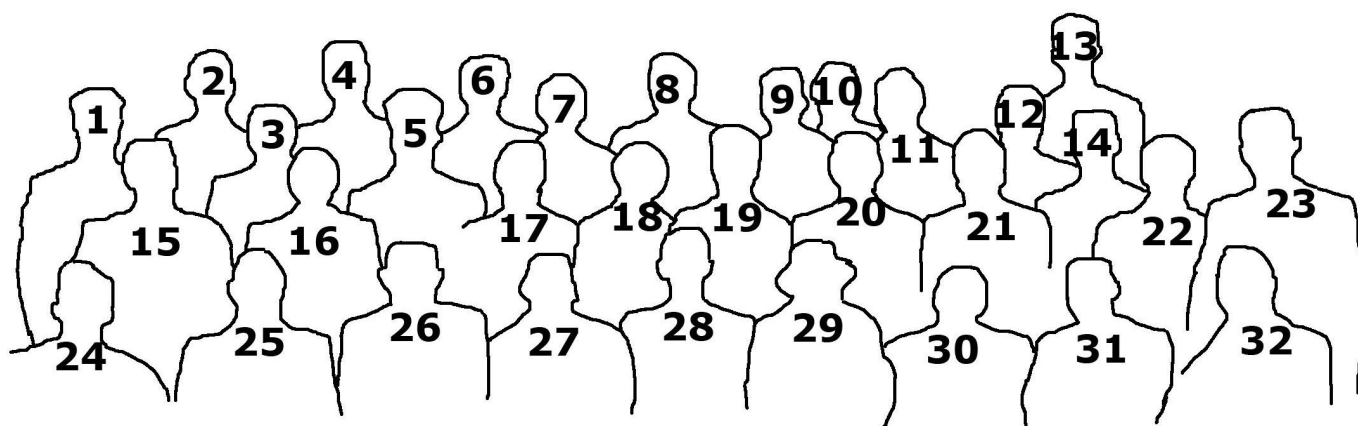
Op de foto het Herenkoor van de Remigiusparochie.

De foto is gemaakt bij gelegenheid van de viering van het St. Caeciliafeest in november 1959, waarbij Jan Tangelder werd onderscheiden met de pauselijke onderscheiding Pro Ecclesia et Pontifice.

Deze onderscheiding werd hem verleend vanwege het feit, dat hij op buitengewone wijze 50 jaar lang koorzanger, hulpdirigent en hulpporganist is geweest.

Daarbij is de heer Tangelder enkele jaren secretaris en 25 jaar voorzitter van het Kerkkoor in Duiven geweest.

1 Jan Otten	12 Theo Smit	23 Koos Hooijman
2 Jan Jacobs	13 Toon Ikink	24 Wim Böhmer
3 Thé Bouwman	14 Harrie Mulder	25 Theet Hendriks
4 Piet Mulder	15 Jan Straatsma	26 Arie Vuulink
5 Jan Kersten	16 Cor Polman	27 Pastoor Heinink
6 Theet Sanders	17 Joop Mulder (enkel zout)	28 Jan Tangelder
7 Jos van Dulmen	18 Elly Driessen (organiste)	29 Anna Tangelder-Franken
8 Theet van Brandenburg	19 Jan Ikink	30 Pater Lowik
9 Jantje Willemsen	20 Joop Willemsen	31 Cor Jansen
10 Henk van Brandenburg	21 Jan Wacki	32 Dolf Verhoeven
11 Hein Hendriks	22 Gerrie Böhmer	

Even voorstellen: Werkgroep Genealogie

Binnen de Historische Kiring Duiven-Groessen-Loo zijn een aantal werkgroepen bezig met diverse werkzaamheden. De werkgroep Genealogie houdt zich bezig met de genealogie van de Gemeente Duiven. Een aantal jaren geleden is door een aantal leden het overlijdensregister van de gemeente Duiven op papier gezet. Hierbij moet men denken aan overlijdensregisters vanaf begin 19e eeuw tot aan plm. 50 jaar geleden. Overlijdensregisters die jonger zijn dan 50 jaar mogen niet openbaar worden gemaakt. Deze papieren versies worden nu door de werkgroep genealogie gedigitaliseerd met behulp van het programma Haza21v3. Haza21v3 is een relationeel informatiesysteem voor genealogen en historici.

Ook zijn reeds in het verleden de kerkregisters, van overledenen in de gemeente Duiven gekopieerd. Deze gegevens zijn reeds van voor de 19e eeuw. Deze gegevens zijn in het verleden al gedeeltelijk ingevoerd in HazaData (de voorloper van Haza21v3) en dienen als bronbestand voor het huidige Haza21v3 bestand. In een later stadium zullen de gegevens worden gecontroleerd en ingevoerd of aangevuld worden in het nieuwe Haza21v3 bestand. Er kunnen nu meer zaken vastgelegd worden dan

10 jaar geleden. Op deze manier proberen we een nog completer beeld te geven van alle overledenen in de gemeente Duiven.

Wanneer al deze overlijdensregisters in het Haza systeem zijn ingevoerd dan volgen de geboorteregisters. Tijdens het ingeven van de overlijdensgegevens wordt ook veelal de geboorteplaats en datum genoemd en ook deze worden dan reeds ingegeven. De geboorteregisters van de gemeente Duiven zijn ook in kopie in het bezit van de HKdgl. Deze mogen publiekelijk worden als ze ouder zijn dan 100 jaar. Om de gegevens in Haza helemaal compleet te krijgen worden ook deze, met uitzondering van de laatste 100 jaar, ingegeven.

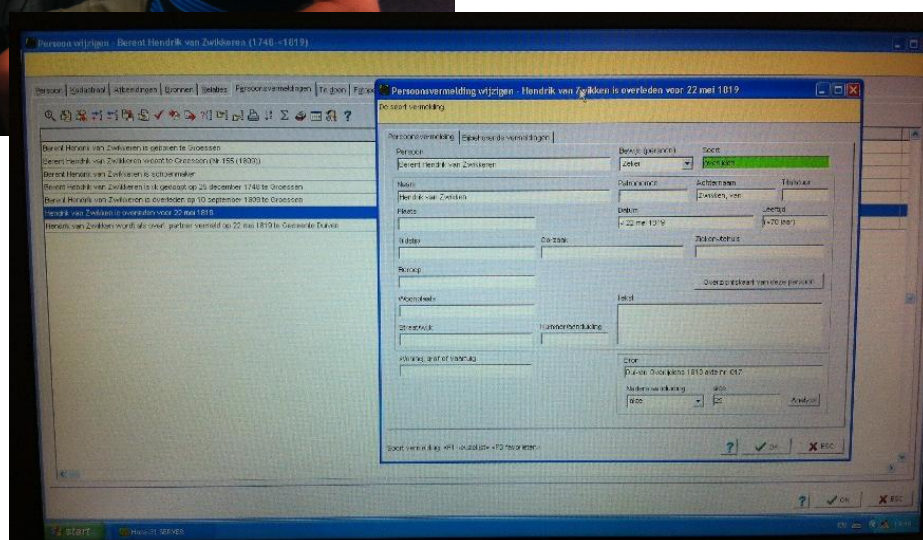
Daarna volgen nog de huwelijksakten die ook in kopie aanwezig zijn.

Wanneer we klaar zijn met de invoer van al deze gegevens zullen deze op onze site worden gepubliceerd en krijgen de leden toegang.

E. Scheeres, Duiven

De werkgroepleden Eppo Scheeres en Piet Bus bezig met het invoeren van de gegevens in Haza21v3.

Het invoerscherm in HAZA21v3.

Parels uit het Liemers Museum

Het depot van het Liemers Museum aan de Molenstraat is onlangs gesloten. De voormalige school is door de gemeente verkocht aan een zorginstelling. Na een goed geslaagde verhuizing van het depot naar HAL 14 in het douanegebied van het BAT-terrein aan de Babberichseweg, is de rust weer gekeerd. De draaiboeken hebben de verhuizing in goede banen geleid. Alle objecten zijn goed overgekomen en hebben een plaats gevonden. De directie van de Stichting Liemers Museum is blij met de inzet van zoveel vrijwilligers die samen met een verhuisbedrijf de enorme klus geklaard hebben. Over twee jaar zal nog een keer verhuisd moeten worden omdat het depot en de werkplekken naar HAL 12 verhuizen. Dit is de toekomstige 'cultuurtempel' waarin meerdere culturele instellingen onder één dak een plaats zullen krijgen waaronder het Liemers Museum, de bibliotheek en waarschijnlijk de Volksuniversiteit. Voor 1 januari moet eerst de fusie tussen deze instellingen voltooid zijn.

De vrijwilligers én de vaste krachten kijken toch wel met een goed gevoel terug op de verhuizing. Het was plezierig om alle objecten weer terug te zien, te meer omdat deze objecten al jaren in het depot liggen en alleen voor een eventuele expositie van hun plek gehaald worden. Dat geldt ook voor de objecten die in bruikleen zijn gegeven door allerlei instellingen én de gemeente Duiven.

Eén daarvan is het uniform van oud-burgemeester baron W.J.A.F.R Sloet tot Everlo van de Clooster. Hij was burgemeester van Duiven van 22 mei 1939 tot 06 maart 1944 en van 18 juni 1946 tot 1 november 1966.

Ook was hij erevoorzitter van Onderling Genoegen en medeoprichter van de EHBO. De vrijwilligers hebben met respect en toch ook met bewondering het uniform bekeken, zorgvuldig verpakt en opgeborgen in het nieuwe depot. Vooral de rijk versierde manchetten en kraag dwongen respect af. En dat geldt ook voor de foto's waarin de baron in de Duivense processie meeloopt!

Chris Kroon is verantwoordelijk voor het depot en de natuurlijk de voorwerpen. Wij hebben het uniform van de burgemeester in een zuurvrije doos

Het uniform tentoongesteld in het gemeentehuis van Duiven
(Foto: Historische Kring Duiven-Groessen-Loo)

verpakt. Om het pak hebben wij museumvloeipapier gedaan. Daar liggen ook de steek en de broekophouders bij. In de doos ook anti-mottenstroken. Deze manier van verpakken is volgens de voorwaarden die binnen de museumwereld vereist zijn. Daar wordt nauwlettend op toegezien! De doos ligt op een plank in een droge ruimte en in een constante temperatuur. Het fraaie uniform is binnen het museum officieel geregistreerd in het adlib-systeem met daarbij een korte omschrijving. De bruikleenovereenkomst tussen het museum en de gemeente Duiven wordt in het museumkantoor bewaard. In het museum staan zogenaamde museumparels. Dat zijn objecten die zo aangeduid worden en door vrijwilligers uitgekozen zijn omdat 'ze er iets mee hebben'.

Zo heeft Gerard van Hunen, medewerker van het museum én voorzitter van de Historische Kring Duiven-Groessen-Loo het uniform als zijn parel aangewezen.

Baron W.J.A.F.R Sloet tot Everlo van de Clooster was een 'oorlogsburgemeester'. Zoals eerder ver-

Uniform van Baron W.J.A.F.R Sloet tot Everlo van de Clooster
(Foto: Pauline Bergsma).

meld was hij van 1939 tot 1944 burgervader. Met recht een 'vader'. Hij liet zich in de oorlogsjaren namelijk niet intimideren door de Duitsers. Hij lag regelmatig, zo melden de annalen, overhoop met de NSB. Eén van de ruzies ging over aanplakborden, die alleen door de NSB gebruikt mochten worden. Hij liet destijds weten: „Mijn antwoord hierop was dat de borden hier niet geplaatst worden en als de NSB-groepsleider zo op plakken is gesteld, hij ook over de gemeentelijke aanplakborden kan beschikken.” Het is één van de opmerkelijke uitspraken van burgemeester Sloet tot Everlo van Clooster. Toch best gewaagd in oorlogstijd!

Na de onderduikperiode en het einde van de oorlog is hij 18 juni 1946 weer benoemd als burgemeester van Duiven en dit gebleven tot 1 november 1966.

A. Hendriks, Liemers Museum

In gesprek met: Gerrit en Annie Derksen.

Levensverhaal en herinneringen van Gerrit en Annie Derksen (broer en zus) over hun familie tijdens de 2e Wereldoorlog. De familie Derksen woonde met 9 kinderen aan de Parallelweg (tegenover het voormalig station) in Duiven en hadden aldaar een tuinderij.

Vader Derksen kocht de boerderij in 1925 en zijn er in 1927 gaan wonen.

Toen het gezin van Huissen in Duiven kwam wonen, had het 5 kinderen waarvan een dochter (oudste) al voor de oorlog was overleden. In Duiven zijn vervolgens nog 4 kinderen geboren.

Aanval op goederentrein in 1944 nabij het voormalig station te Duiven.

Op woensdag 4 september 1944 's middags rond 15.30 uur kwam er een goederentrein met 8 wagons brandstof vanuit Arnhem gereden richting Duiven. De machinist werd door een Duitse soldaat gedwongen om door te rijden tot Duiven en aldaar bij het voormalig station op een losplaats te stoppen. Dit was schuin tegenover het woonhuis van de fam. Derksen. Op het moment dat de trein stilstond kwamen er 3 geallieerde vliegtuigen aan en beschooten de trein. Een aantal wagons vlogen in brand maar ook een aantal niet. De wagons die niet waren geraakt werden door de Duitsers met machinegeweren lek geschoten om ontplofingsgevaar te voorkomen. Een wagon daarvan was, door de

De boerderij van de familie Derksen.

aanval, het bovenluik geopend. Een Duitser probeerde deze nog te sluiten maar op dat moment ontplofte ook deze.

Er ontstond een enorme vuurzee. Er kwamen tanks met water uit Arnhem om het rietendak van het huis van de fam. Derksen nat te houden en ook het huis ernaast, waar op de gevel de naam Eltingerhoff staat (gebouwd 17-4-1899). Bij Derksen hadden we zelf een sproeiinstallatie die hebben we ook gebruikt. Op het laatst was er geen water meer en de stroom viel uit en toen werd de gierton gebruikt.

In brand geschoten goederentrein op 04 september 1944 te Duiven. V.l.n.r. Job Ebben, Bart Driessen, Jan Andriessen op hoek van huis van fam. Derksen

Een huls afkomstig van de beschietingen (in bezit van de fam. Derksen).

"Een kleine anekdote".

De lokale en een niet zo populaire agent in Duiven, Jan Lucassen, probeerde de boel in goede banen te leiden of beter gezegd te enthousiasmeren wat er moest gebeuren. Dat werd door de helpers niet gewaardeerd. Jan Wieleman die bovenop de ladder stond, kreeg een emmer gier aangereikt om te blussen en hij gooide de emmer leeg over de agent en dus hadden we daar geen last meer van.

Door de brand van de ontplofte wagons hingen de kraaipeperen bij de fam. Derksen "gestoofd" aan de bomen. Deze bomen stonden voor het huis en hebben er voor gezorgd dat het woonhuis geen vlam vatte.

De kinderen werden ondergebracht bij Dokter Visser aan de Eltensestraat en bij de fam. Gerichausen in de Steeg. De fam. Gerichausen was net zo als de fam. Derksen vanuit Huissen, in Duiven komen wonen.

Zo zijn in die jaren voor de oorlog verschillende gezinnen vanuit Huissen in Duiven, Groessen en Loo gaan wonen om zo een bestaan op te bouwen als tuinder.

Beschietingen in september 1944.

In het huis van de fam. Derksen waren evacuees opgenomen uit Doornenburg. De Duitsers hadden een zendwagen bij de fam. Derksen op de deel opgesteld. De geallieerden wisten dit en probeerden deze uit te schakelen. Vanwege de beschietingen ging de familie 's nachts in de kelder slapen. Bij een van die granaatbeschieting trof een granaat de zijkant van het huis waar de zendwagen stond en de Duitse soldaten sliepen. De hele zijgevel weg!! Die nacht kwam een Duitser in de kelder en de heer des huize vroeg of er gewonden waren en Duitser

zei: Nee!!! Waardoor de heer des huizes zij dan blijven we in de kelder! Later werden er bommen gegooid tegen de zendwagen die bij de fam. de Kinkelder was opgesteld. De bommen kwamen bij ons in de boomgaard terecht. Na de oorlog zijn de bomgaten gedicht door de Heide Maatschappij.

Onderduikers bij fam. Derksen.

Ze hadden ook 3x onderduikers die naar Duitsland moesten om aldaar te werk gesteld te worden. Een daarvan was Arnold Hendriks uit Duiven die is in die tijd door de moeder van Gerrit en Annie, Sjors genoemd en die naam heeft hij heel zijn verdere leven gehouden. Later is hij een tuinderij tegenover de R. K. kerk begonnen in Duiven. In Duiven woonde toentertijd een fam. Polman waarvan de vrouw NSB'er was. Wanneer er weer eens een razzia zou komen dan werd de fam. Derksen door de heer Polman gewaarschuwd. Eerst persoonlijk maar dat liep thuis in de gaten en zo gebeurde het dat de fam. Derksen in de oorlog een telefoon kreeg en zo kon de heer Polman de familie telefonisch op de hoogte brengen. Daardoor konden de onderduikers voor enige tijd naar de fam. Kinkelder gaan om aldaar in het stro te slapen.

Een van de onderduikers kwam op de fiets uit Bergharen (een neef van de fam. Derksen) en is als meisje verkleed toentertijd bij de familie aangekomen.

Er moest ook illegaal worden geslacht en dit gebeurde veelal in de nachtelijke uren.

Evacuatie vanuit Duiven naar Kilder.

Eind oktober 1944 werd besloten om Duiven te evacueren vanwege een te gevaarlijke situatie die aan het ontstaan was. Een aantal mensen mochten

De boerderij van de familie Derksen net voor de afbraak.

blijven waaronder bijv. een bakker, slager etc.

De mensen die achterbleven moesten de Duitsers en de evacuees uit Duiven, die elders verbleven, van voedsel voorzien.

Een ieder ging met paard en wagen op pad en het klein meubilair werd voor zoveel mogelijk meegenomen. De fam. Derksen nam alleen de piano mee welke na de oorlog nog vaak bespeeld is.

Een evacu  van de fam. Derksen had kennis aan de fam. Elshof in Kilder en daarom kwam de fam. Derksen bij deze boerenfamilie terecht. De familie werd geacht om tijdens hun verblijf mee te werken op boerderij van de fam. Elshof. Daarmee werden ze rijkelijk beloond want moeder Elshof kon heel lekker koken en ze voelden zich zelfs verwend. Vader Derksen en oudste zoon Jan gingen in maart 1945 al dikwijls terug naar Duiven om de voorbereidingen te treffen voor een terugkeer. Zo ook op 21 maart 1945, toen is tijdens een bombardement op Doetinchem hun dochter Riek, negentien jaar oud van de fam. Derksen, omgekomen, dat was een grote schok voor het gezin. Riek is toen in Kilder begraven en na de oorlog in Duiven begraven waar ze later nog een keer is herbegraven. Het huidige graf is naast de kerk in Duiven.

De fam. Derksen bleef tot mei 1945 in Kilder en keerde daarna terug naar Duiven.

Een dochter van de fam. Derksen is later getrouwd met een zoon van de fam. Elshof.

Na de oorlog.

Er was door de plaatselijke bewoners veel gestolen uit leegstaande woningen. Na de oorlog kregen de bewoners eenmalig de kans om deze onvreemde spullen in te leveren op het politiebureau. Vervolgens kregen de bewoners de kans om hun spullen weer op te halen. De meeste bewoners hebben hun spullen teruggekregen.

De fam. Derksen had ook bij vertrek uit Duiven vele kostbare en dierbare bezittingen verstopt in de tuin welke bij terugkomst toch waren verdwenen.

Op School.

Meester Beerling was een onderwijzer op de lagere school die het niet zo nauw nam. Veel leerlingen werden ingezet om fruit te plukken en kippen te slachten voor hem. Zo is het gebeurd dat zoon Gerrit maar vijf klassen heeft doorlopen. Daarna nog 3 jaar tuinderschool in Groessen hetgeen 4 jaar was maar hij moest toen de dienstplicht vervullen. Daarna is hij op de tuinderij gaan werken tot 1970 en toen is hij als hovenier bij de gemeente Zevenaar gaan werken tot aan zijn pensioen.

C. Smits en E. Scheeres, Duiven

Gerrit Derksen en Annie Bisseling-Derksen.

Levensverhaal Theodorus Hermanus Rutjes.

Levensverhaal Theodorus Hermanus Rutjes, geboren te Duiven op 7 april 1844 – overleden in Tientsin (China) op 4 augustus 1896.

Theodorus Hermanus Rutjes werd, op 7 april 1844, als zevende kind geboren uit een gezin van elf kinderen. Zijn ouders waren de theoloog Joannes Rutjes en Maria Hendrina Maassen. Zij waren van het gereformeerde geloof naar het katholieke geloof overgestapt. Joannes Rutjes was onderwijzer en is in 1832 een Franse kostschool begonnen, de Sint-Jozefschool.

Theodorus Hermanus Rutjes ging theologie studeren in Culemborg en daarna in Rijsenburg. Pater Ferdinand Hamer wist Rutjes over te halen zich bij de Scheut aan te sluiten hetgeen op 20 december 1864 gebeurde. Theodorus Hermanus Rutjes vertrok dan ook in 1865 uit Nederland om aan de Heilige Geest in Leuven, België zijn studie voort te zetten.

De Congregatie van het Onbevlekt Hart van Maria (Latijn: Congregatio Immaculati Cordis Mariae, afkorting CICM), ook bekend als Missionarissen van Scheut, is een katholieke congregatie van religieuze missionarissen. De congregatie werd in 1862 door de Vlaamse priester Theophile Verbist (1823-1868) gesticht. De missionarissen van Scheut worden zo genoemd omdat hun eerste woning gelegen was aan de Ninoofsesteenweg in een wijk van Anderlecht, Scheut en Scheutveld genoemd.

België was sinds de officiële onafhankelijkheid in 1839 een katholiek land. Het was dan ook niet vreemd dat onze zuiderburen eerder dan wij zelf reageerden op de missionaire oproep. Theophile Verbist (Antwerpen, 12 juni 1823), aalmoezenier van het Belgische leger en algemeen directeur van de Heilige Kindsheid in België, trad op als de stichter van de missie van Scheut (eigenlijk: missie van het Onbevlekt Hart van Maria, C.I.C.M., 1862), die zich voorlopig uitsluitend richtte op China. Omdat de belangstelling in België tegenviel, deed Verbist een beroep op de noorderburen, om mee te doen. Scheut werd zodoende een Belgisch-Nederlandse organisatie.

Onder druk van Rome trokken de eerste paters van Scheut, onder wie Verbist, al in 1865 naar het missiegebied dat hen door Rome was toegewezen. Dat noemden ze 'Mongolië'. In werkelijkheid ging het om een gigantisch stuk land ten noorden van de Chinese Muur, dat zich vanuit het oosten uitstrekte tot in de streek die tegenwoordig Xinjiang ('nieuw land') heet en waar regelmatig moslim-opstanden uitbreken.

De eerste missionarissen van Scheut, drie Belgen en de jonge Nederlander Ferdinand Hamer, vestigden zich in het bergdorpje Xiwanzi op enkele dagen reizen ten noorden van Peking. Het missiegebied

namen ze in een paar stappen over van de Franse Lazaristen en de paters van de missie van Parijs (M. E.P., Missions Etrangères de Paris, 'Vreemde Missiën').

In 1867 vertrok Theodorus Hermanus Rutjes naar China om aldaar als missionaris te beginnen. De Scheutisten kozen als voorlopige locatie in hun westelijke missie het dorpje XiYingzi. Theodoor Rutjes werd hier heen gestuurd hetgeen ligt op het uiterste puntje van het door christenen bewoonde gedeelte van Mongolië. Theodoor Rutjes werd in 1883 apostolisch vicaris (plaatsvervanger van een bisschop of pastoor) van het oostelijk missiegebied. Theodorus Hermanus Rutjes werd op 18 mei 1883 door Mgr. Bax tot bisschop gewijd.

Bij het overlijden van Theodoor Rutjes uit Duiven, vanaf 1883 de eerste bisschop van Scheut in Oost-Mongolië, nam Abels het voortouw. In het maandblad van Scheut schreef hij over de dood van de bisschop in Onze Lieve Vrouw der Pijnbomen.

Missiën in China en Congo, nr. 95, december 1896, 358

Aanmerking. Wij hebben onze lezers een telegram medegedeeld, het overlijden meldende van Mgr. Rutjes, missionaris sedert 1867, en apostolisch vicaris van Oost-Mongolië. De volgende brief, dien wij over eenige dagen ontvangen hebben, bevat trefende bijzonderheden omtrent de laatste stonden en de heilige dood van den bertreurden kerkvoogd.

O·L·V· ten Pijnboomen, 7 augustus 1896

Hoogerweerde Overste, dierbare medebroeders,

Het zal u reeds bekend zijn welke zware slag ons getroffen heeft: wij beweenen de dood van een innig geliefden vader. De eenige troost, dien wij in deze droeve omstandigheden smaken is het herdenken der heilzame raadgevingen welke wij ontvangen hebben uit den stervenden mond van hem, die gansch zijn leven lang, en vooral gedurende de negen en twintig jaren, die hij aan de zaligheid der arme Chineezzen besteedde, zoo wonderwel beantwoord heeft aan het voorschrift van onze goddelijken Meester: "Leert van mij dat ik ootmoedig en zachtmoedig van herte ben". Daar Monseigneur reeds verschillende maanden lijdend was, liet hij zich eindelijk door ons gezeggen om te T'ien-tsin eenen geneesheer te gaan raadplegen. Het vertrek had plaats den 18 mei [1896]. De fransche dokter, M. Depasse, verklaarde dat Zijne Hoogw. aangetast was door eene nierziekte die reeds ongeneesbaar was geworden. Dank echter aan den levensregel, hem door den behendigen dokter voorgeschreven, gevoelde de doorluchtige kranke weldra nog een weinig beterschap, en sprak van naar zijne missie terug te keeren.

"Niet meer naar Mongolië", antwoordde de geneesheer kortaf. "Zoo gij nog eenigen tijd wilt leven, moet gij aanstonds naar Europa vertrekken!"

Vergeefsche raad: een vader stemt er niet in toe, ver van zijne kinderen te gaan sterven; een herder verlaat zijne schapen niet.

Dra was het besluit van Monseigneur genomen: wij ontvingen een telegram, waardoor hij ons verzocht eene kar naar Chan-hai-kwan te zenden om hem af te halen.

Op den bepaalden tijd was de kar te Chan-hai-kwan, en de terugreis begon. Doch gij kent de ellendige wegen dezer streken: het schokken der kar hinderde Monseigneur zoo zeer, dan men weldra verplicht was eenen draagstoel te huren, dien vier kloeke mannen behoedzaam droegen tot aan Liin-chan. Niettegenstaande die voorzorg was Monseigneur bij zijne aankomst in die stad zoo afgemat, dat hij er eene gansche week moest blijven uitrusten.

Eindelijk, den 11 juli [1896], kwam de geliefde zieke, geheel en al uitgeput, in zijne residentie van O·L·V· ten Pijnboomen aan. Nog gedurende vier of vijf dagen kon Monseigneur de H. Mis lezen, doch dit vermoeide hem zoo erg, dat hij zich moest tevreden stellen met in de huiskapel de Mis van eenen der jonge confraters te hooren. Dit duurde zoo nog een dag of zevens; maar dan lieten zijne krachten hem niet meer toe het heilig offer bij te wonen; en daar hij ook te zwak was om zijne getijden te lezen, moest hij zich vergenoegen met rozenhoedjes te bidden. Eindelijk, des woensdags, 29 juli [1896], kon de eerbiedwaardige kranke zijne legerstede niet meer verlaten, en wij rekenden dat het onze plicht was hem voor te stellen de laatste sacramenten te ontvangen. Verwonderd staarde Monseigneur ons bij dit voorstel aan; doch toen wij aandrongen en hem ronduit bekenden dat wij geene hoop op genezing meer hadden, bedankte

hij ons innig voor die waarschuwing, en begon zich met eene engelachtige godsvrucht voor te bereiden tot de laatste plechtigheid, die om vijf uren in den namiddag plaats had.

Van dan af mochten wij, rond het sterfbed van onzen welbeminden vader geschaard, getuigen van zijn der schoonste deugden: wij hebben daar de innige godsvrucht bewonderd van eenen heilige, de minzame zachtmoedigheid van eenen herder, de vroolijke zelfverloochening van hem die al wat hij was en al wat hij bezat, edelmoedig ten offer gebracht heeft om het heil der zielen te bewerken.

Met welke treffende overgeving en gelatenheid zegde de heilige zieke tot God: "Al wat gij wilt, en gelijk gij het wilt! Geef dat dat ik uwen heiligen Wil volmaakt volbreng!" Hoe gloeiend van liefde waren de korte verzuchtingen, die hij onophoudelijk tot Maria opzond: Moeder! O Moeder, o mijne lieve Moeder!

Aan ons, zijne medewerkers, gaf Monseigneur [Rutjes] met zijn zegen ook nog een laatsten raad, dien men als de uiterste wilsbepaling of het geestelijk testament van een stervenden bisschop mag aanzien. Het was den 30 juli [1896], vooravond der feest van Sint Ignatius. Wij waren allen in de kamer van Monseigneur vergaderd.

Op eens geeft Z.D. Hoogweerdigheid ons met een wenk te kennen dat wij wat dichter bij zouden komen, en voegt ons deze laatste woorden toe: "Ik denk dat deze nacht de laatste zal zijn dien ik op aarde overbreng. Morgen hoop ik bij onzen lieven Heer te zijn, want morgen is het de verjaardag der dood mijns vaders, en de feestdag van den H. Ignatius, dien ik van jongs af heb leeren vereeren".

Bij die woorden vielen wij op onze knieën, en smeekten Monseigneur ons zijnen zegen te schenken, en ons tot gedachtenis eenige laatste heilzame lessen in te scherpen. Langzaam en met bevende hand gaf de beminde bisschop ons den gevraagden zegen, en dan begon hij, zonder het zelf te weten, en met die liefvallige eenvoudigheid, die eene zijner uitblinkende deugden was, in eenige woorden zijn eigen leven te beschrijven: "Tracht", zegde hij, "U tot de dood voor te bereiden terwijl gij kloek en gezond zijt, want op het ziekbed valt het zoo lastig. Weest overtuigd dat het voornaamste in alles de liefde is. De liefde veredelt onze handelingen, zij alleen geeft waarde aan de deugden die wij oefenen. Wij moeten ons uitputten, ja, heel en al uitputten door liefde, gelijk het goddelijk Hart!"

Toen zweeg de doorluchtige kranke, en ook wij bewaarden een eerbiedig stilzwijgen. Eenige stonden later zag Monseigneur ons allen een oogenblik aan, en zichtbaar tot in het diepste van zijn hard getroffen, zeide hij: "Zie, daar staan nu die goede, die dappere missionarissen, die ik moet verlaten. Hebt moed, mijne vrienden; in den hemel zullen wij elkander wederzien!" Niettegenstaande dat plechtig afscheid, ging de feest van den H. Ignatius voorbij zonder merkelijke verandering in den toestand van den dierbaren zieke. Enkel begon Monseigneur van

tijd tot tijd een weinig te ijlen, maar zoodra wij hem dan aanspraken, vond hij aanstonds zijne volle helderheid van gedachten weer.

Des zondags, 2 augustus [1896], in den namiddag, stonden wij wederom bij het bed van Zijne Hoogwaardigheid, en verzochten hem om ons nog wat goede raad te geven om te leeren hoe wij moeten omgaan met de Chineezzen, zoo heidenen als christenen.

“Dat komt allemaal neer op zelfopoffering”, antwoordde Monseigneur. “De duivel, die zoo slim is, en onze eigen bedorve natuur weten zoo behendig een schoonen schijn te geven aan hetgeen dikwijls niets anders is dan een heimelijke voldoening van eigenliefde. Werkt, mijne vrienden, werkt dapper; maar onthoudt wel, dat al onze handelingen, om verdienstelijk te zijn, moeten voortkomen uit den geest van zelfopoffering, uit loutere liefde tot God en tot de zielen; is er opoffering bij, dan is ’t het ware!”

Dat zijn de laatste woorden geweest die onze stervende vader tot ons gericht heeft. Van dan af scheen hij zich alleen bezig te houden met God, wien hij gedurig de brandendste schietgebeden toestuurde. Des maandags ’s avonds werd Monseigneur door koortsachtige rillingen overvallen, en weldra begon de doodstrijd. Rond één uur nam het gereutel in de keel al meer en meer toe, de ademhaling werd gedurig moeilijker en meer afgebroken. Dan begonnen wij de gebeden der stervenden te lezen, en wij gaven den zieltogenden de gewijde kaars in de hand. Zelf deed Monseigneur nog eene poging om de handen op de borst te kruisen; en toen wij hem daarbij ter hulp kwamen, maakte hij eensklaps eene sterke beweging met het hoofd: zijne schoone ziel had haar stoffelijk omhulsel verlaten.

Nadat wij ons stellig van de dood verzekerd hadden, werd het lijk in purper misgewaad gekleed en in de voorkamer geplaatst. Des morgens heel vroeg kondigde het luiden der klok onze christenen aan dat onze en hun vader tot een beter leven overgegaan was. Allen kwamen aanstonds naar de kerk geijld, om door hunne tranen en hunne vurige gebeden hunne droefheid en hunne dankbare liefde jegens hunnen afgestorven herder te betuigen.

Zoodra de missen geëindigd waren, begon men, in de kerk zelve, juist voor het koor, het graf te delven. Om aan het verlangen der christenen te voldoen, die den geliefden doode nog eens wilden aanschouwen, werd er in de kerk een praalbed opgericht, en na den middag droeg men er het lijk plechtig heen. De zes europeesche missionarissen, op dit oogenblik in de residentie van O.L.V. ten Pijnboomen tegenwoordig, en een chineesche priester, evenals al de leerlingen van het groot seminarie, allen in koorhemd, kwamen beurtelings bij de baar bidden tot op het oogenblik der begrafenis, die, uit hoofde der stikkende hitte van de hondsdagen, reeds des anderendaags plaats had.

Het meerendeel der christenen brachten gansch den nacht al biddende in de kerk door; en het gedrag dier goede menschen heeft ons in deze droevige omstandigheden duidelijk getoond dat de Chinees, wat anderen van zijne inborst ook zeggen mogen, eene onbaatzuchtige zelfopoffering

met innige dankbaarheid weet te vergelden.

Om hunne erkenning te betuigen, hebben die brave lieden ons voor de zielerust van den eerbiedwaardigen afgestorvene een zoo groot getal missen gevraagd, dat wij, hunne groote armoede overwegende, innig medelijden met hen gevoelden. Al de geloofsleeraars der omliggende christenheden zijn de begrafenis komen bijwonen, en allen samen hebben op eigen kosten een eetmaal gegeven voor meer dan tweehonderd personen.

En nu dat de ziel van Mgr Rutjes in den hemel rust, terwijl zijn lichaam in de kerk van O.L.V. ten Pijnbomen aan den voet van het altaar den dag der glorierijke verrijzenis verbeidt, hebben wij, zijne medewerkers, zijne kinderen, eene plicht te vervullen: wij moeten zijne lessen gedenken, om ten minste van verre zijne edele voorbeelden na te volgen.

Zal die herinnering ons wel moeilijk zijn, die getuigen geweest zijn dier lange levensbaan uitblinkend in alle deugden, vooral in krachtdadig geduld en heldhaftige zelfopoffering; ons, die onzen stervenden vader al onze plichten in deze twee woorden hebben hooren samenvatten: zelfverloochening, liefde!

*Uw onderdanige zoon,
Koenr. Abels, miss.*

Bisschop Theodoor Rutjes, zittend, te midden van zijn missionarissen.

Verenigingsnieuws

Activiteiten

De afgelopen maanden hebben vooral in het teken gestaan van de inrichting en verhuizing naar onze nieuwe locatie in de OGtent.

Op de laatste verenigingsavond voor de zomervakantie hebben we met de vrijwilligers van de verschillende werkgroepen en hun partners het seizoen afgesloten met een themaavond geocaching. Vorig jaar heeft onze penningmeester, Eppo Scheeres een route van ongeveer 5 km gemaakt door Duiven. Na een korte uitleg hebben we onder leiding van Eppo de route, langs diverse monumenten, gelopen en onderweg de verschillende fotopuzzels opgelost. De oplossing van alle puzzels gaf het eindcoördinaat van de cache. Helaas bleek deze niet meer op de plek te liggen waar hij zou moeten liggen. Onder het

genot van een drankje hebben we de avond "bij de Buren" afgesloten.

Bestuur

Op donderdag 17 september heeft de verhuizing plaatsgevonden van de bibliotheek naar de nieuwe locatie in de OGtent. In het volgende nummer van de Driepas zullen we hier op terug komen.

Naar verwachting zullen we de rest van de maand september verder nodig hebben om weer volledig ingericht te raken. Vanaf 6 oktober bent u weer welkom op de verenigingsavonden (dinsdag). Wij zijn te vinden op de eerste verdieping "bij Max" in de OGtent, Remigiusplein 9 te Duiven.

Secretaris

Hierbij nogmaals het verzoek naar de leden om ons uw recente e-mailadres te laten weten. Via de mail kunnen we u sneller, makkelijker en met minder kosten op de hoogte houden van het wel en wee binnen de vereniging.

Dit kunt u doen door een mailtje,

met uw naam naar secretariaat@hkdg.nl te sturen.

Penningmeester

Een aantal leden/abonnees hebben de contributie voor 2015 nog niet voldaan. Voor de leden/abonnees die er voor gekozen hebben om de betaling zelf te verzorgen en dit voor 2015 nog niet hebben gedaan het verzoek om dit zo spoedig mogelijk als nog over te maken.

Om kosten te vermijden vragen we toch maar weer aan die leden die nu nog niet automatisch betalen ons te machtigen de contributie automatisch te innen.

Ledennieuws

De afgelopen maanden hebben de volgende leden zich aangemeld als lid.

- Fam. Tiedink, Groessen.
 - B. Meijer, Groessen.
 - T.H.G. Smeitink, Groessen.
 - H.Th.W. Uffing, Groessen.
 - J. Goossen, Duiven.
 - P.P.M. Jansen-Otten, Duiven.
 - E. Hellewaard-Otten, Duiven.
- 2 leden hebben hun lidmaatschap

Symposium 2015

Op 20 november 2015 organiseren wij ons symposium.

Een van de sprekers is de heer Pierre de Wit uit Emmen. Hij heeft onderzoek gedaan naar de Slag bij Waterloo vanuit een nieuwe invalshoek.

Veel onderzoek is gedaan vanuit de optiek van één land of één van de partijen. De heer De Wit heeft documenten in vier talen gebruikt voor zijn onderzoek.

Niet alle geraadpleegde archieven waren al geïndexeerd. De heer De Wit heeft zelf indices samengesteld. In zijn lezing zal de heer De Wit mogelijk ook ingaan op Liemerse bewoners, die deel uit maakten van één van de strijdende partijen.

Wilt u vooraf meer weten over het werk van de heer de Wit, dan verwijs ik u graag naar zijn website: www.waterloo-campaign.nl

De tweede spreker is de heer Emile Smit. Hij zal in zijn bijdrage ingaan op de situatie in de Kleefse enclaves in de jaren 1815 en later.

Indien onbestelbaar retour: Rijksweg 53, 6921 AC Duiven

Toen en Nu

Garage Palm in Groessen. Bovenstaande foto is uit 1925 (collectie Frijhoff), foto rechts uit 2015 en onderstaande is uit 1994.

